

vastarinnan muotona. Näissä vastakertomuksissa yhtäältä kyseenalaistetaan Neuvostoliiton virallinen kertomus, joka esitti karkotukset oikeutettuina, ja toisaalta nostetaan esiin inkerinsuomalaisten keskuudessa vallitsevan kärsimystarinan rinnalle tarinoita sosiaalisesta noususta ja ilosta, avusta ja selviytymisestä: "Siperiassakin sai elää", kuten eräs muistelija toteaa. Tutkimus myös osoittaa muistitiedon avulla inkerinsuomalaisten olevan totaalisesti karkotettu ryhmä, joka joutui kohtaamaan toistuvia karkotuksia. Pavel Polianin totaalisen karkotuksen käsite viittaa pakosiirtoihin, joissa kokonainen ihmisryhmä tai valtaosa sen jäsenistä karkotetaan. Reuter myös osoittaa, kuinka karkotusten muistaminen ja tulkinta muuntuu ajan saatossa raamatullisesta tulkintarepertuaarista kohti poliittisen vainon ja terrorin tulkintarepertuaaria.

Väitöskirjan artikkelit ovat tapapainoisia, mielenkiintoisia ja asiantuntevia analyysejä inkerinsuomalaisten kokemuksista. Ne on kirjoitettu ja jäsenetty selkeästi ja niissä esitellyt tutkimustulokset ovat tärkeitä ja perusteltuja. Työn yhteenveto-osio jää sen sijaan melko suppeaksi eikä laajene tarjoamaan kokonaisesitystä tutkimusaiheesta ja sen tieteellisestä merkityksestä. Yhteenvetoa olisikin voinut syventää sekä teoreettisen keskus-

telun että kontekstualisoinnin osalta. Tutkimuksen keskeisiä analyyttisiä suuntaviittoja ovat diasporan, totaalisen karkotuksen, hiljaisen vastarinnan, vastakertomusten ja kulttuurisen muistin käsitteet. Nämä käsitteet avataan selkeästi, mutta niiden kiinnittymistä laajempaan sosiologiseen teorianmuodostukseen ja tutkimuskeskusteluihin olisi voinut vahvistaa. Nyt käsitteet tulevat esitellyiksi niukasti eikä niiden keskinäissuhteita eritellä. Esimerkiksi vastarinnasta on kirjoitettu sosiologiassa ja lähitieteissä erittäin paljon. James Scottin arkipäivän vastarinnan käsitettä olisi ollut mahdollista pohjustaa enemmän ja suhteuttaa esimerkiksi Foucault'laiseen vallan ja vastarinnan dynamiikan tutkimukseen, Michel de Certeau'n strategian ja taktiikan käsitteisiin tai Mona Liljan ja Stellan Vinthagenin vastarinnan käsitteellistysiin.

Kontekstualisoinnin osalta inkerinsuomalaisten tapaustutkimusta olisi voinut suhteuttaa laajempaan keskusteluun koskien GULAG-järjestelmää, kansallisuuspolitiikkaa, maatalouden kollektivisointia, neuvostonationalismia sekä poliittista terroria Stalinin aikana. Syvällisempi kontekstualisointi olisi auttanut asettamaan inkerinsuomalaisten tapaustutkimuksen vahvemmin osaksi laajempaa neuvostoliitolaista historiallista ja yhteiskunnallista kokonaisuutta. Tätä

kautta olisi ollut mahdollista pohtia tarkemmin muun muassa sitä, miten inkerinsuomalaisten kokemukset suhteutuvat laajemmin stalinismin ja muiden vähemmistöryhmien karkotusten ja vainon kokemuksiin.

Tutkimuksen tärkeitä tehtäviä on dokumentoida ja tehdä näkyväksi sitä, mikä uhkaa unohtua, jäädä marginaaliin, paeta katetta ja kadota historian kerrostumiin ja notkelmiin. Tätä tehtävää Reuter toteuttaa ansiokkaasti tutkiessaan inkerinsuomalaisten kokemuksia karkotushistoriasta ja arkisista vastarinnan ja selviytymisen strategioista. Väitöskirjan lisäksi aiheeseen voi tutustua lukemalla Reuterin tietokirjan *Suomalaiset Stalinin puhdistuksissa* (SKS, 2023).

Suvi Salmenniemi

Rekrytoinnin uusi aika?

Matti Laukkarinen: *From Networking to Matchmaking: Labor Matching and Proactive Candidate Search in the Age of Algorithmic Curation*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2024, 161 s.
ISBN 978-952-86-0359-7

Rekrytointia eli henkilöstövalintaa koskeva tutkimus on viime vuosina kohdistanut

kriittisen katseensa sosiaalisen median, algoritmien ja tekoälyn suuntaan. Digitalisaation murros on ollut nopea ja siihen on myös tutkimuksen kentällä reagoitu ripeästi. Vuonna 2019 Lapin yliopistossa tarkastetussa Heikki Huilajan sosiologian väitöskirjassa *Rekrytoinnin sosiaalinen järjestys – tutkimus työhön sopivuuden neuvottelukontekstista* painopiste oli perinteisissä työhaastatteluisa. Vain viisi vuotta myöhemmin on valmistunut kaksikin väitöskirjaa, joiden fokuksena on digitaalisten työkalujen hyödyntäminen rekrytointiprosesseissa.

Alkuvuodesta 2024 Sami Koivunen väitteli Tampereen yliopistossa ihmisen ja teknologian vuorovaikutuksen alaan kuuluvalla väitöskirjallaan *Digitalization of Talent Acquisition: Understanding Human Resource Management Professionals' Experiences and Practices*. Saman vuoden lopulla Matti Laukkarinen väitteli Jyväskylän yliopistossa sosiologian väitöskirjallaan, jossa hän analysoi miten niin sanotut algoritmiset kuratointijärjestelmät muuttavat työnhakua ja työnantajien harjoittamaa potentiaalisen työvoiman etsintää. Tarkastelen tässä lähemmin Laukkarisen tutkimusta.

Laukkarisen erityisenä näkökulmana on sosiaalisten siteiden vaikutus työntajien harjoitta-

maan työnhakijoiden etsintään. Osa työnantajista on aina etsinyt aktiivisesti potentiaalista työvoimaa esimerkiksi suusta suuhun -markkinointia tai niin sanottua headhuntingia eli suoraa rekrytointia hyödyntäen, mutta viimeisen runsaan vuosikymmenen kuluessa sosiaalisen median alustojen ja niitä ohjaavien algoritmien vaikutus rekrytoinnissa on korostunut. Laukkarisen väitöskirja paikantuu tähän teknologiseen taitekohtaan, jossa sosiaalinen media on noussut täydentämään ja haastamaan – joskaan ei korvaamaan – perinteisiä rekrytoinnin tapoja.

Laukkarisen väitöskirjalla on kaksi tavoitetta. Ensinnäkin Laukkarinen tarkastelee, millä tavoin sosiaaliset siteet kontribuovat työnantajien harjoittamaan työnhakijoiden etsintään ja miten henkilökohtaiset siteet ja sosiaalisen median siteet eroavat toisistaan ammatillisesti relevantin tiedon välittämisessä. Toiseksi Laukkarinen tarkastelee, kuinka algoritmien kuratointi eli automatisoidut sisällön keräily tai suodattamisen järjestelmät muovaavat sosiaalisen median kautta syntyvien sosiaalisten siteiden roolia työnhaussa ja rekrytoinnissa.

Laukkarisen väitöskirja koostuu noin sata sivua pitkistä yhteenvedosta ja kolmesta tutkimusartikkelista, joissa kirjoittaja

analysoi keräämiään laadullisia haastatteluita sekä Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitralta käyttöönsä saanutta väestötasolla edustavaa kyselyaineistoa. Haastattelujaan kirjoittaja analysoi teoriaohjaavan sisällönanalyysiin sekä grounded theory -perinteeseen nojautuen, tilastoaineistoaan logistista regressioanalyysiä hyödyntäen.

Laukkarisen tulosten mukaan henkilökohtaiset sosiaaliset kontaktit ja verkostot tarjoavat rekrytoinnin näkökulmasta erityisen rikasta tietoa potentiaalisista työnhakijoista, mitä sosiaalisen median alustoilta kerätty informaatio ei ainkaan vielä toistaiseksi korvaa. Sosiaalinen media, erityisesti Microsoftin omistama verkkoyhteisöpalvelu LinkedIn, on kuitenkin yhä tärkeämmässä roolissa etenkin tietotyöntekijöiden työmarkkinoilla. Työnhakijan näkökulmasta ratkaisevaa on näkyvyys verkossa. Jos haluaa tulla nähdyksi ja löydettyksi esimerkiksi LinkedInissä, työnhakijalle ovat eduksi yksityiskohtainen profiili ja aktiivinen toiminta alustalla.

Myös aiemmissa tutkimuksissa, kuten edellä viittaamassani Koivusen väitöskirjassa, on korostettu sosiaalisen median kasvavaa merkitystä rekrytoinnissa. On arvioitu, että uudet digitaaliset työkalut, kuten LinkedIn,

voivat tehostaa rekrytoinnista vastaavien asiantuntijoiden työtä. Aiemmissä tutkimuksissa on kuitenkin myös varoitettu, että rekrytoinnissa hyödynnetyt digitaaliset työkalut voivat tuoda rekryointiprosesseihin monia käytännöllisiä ja eettisiä haasteita. Emme vielä tarkasti tiedä, auttaako algoritminen kuratointi korjaamaan perinteisen rekrytoinnin ongelmia, kuten henkilöstövalinnasta vastaavien ihmisten tietoisia tai tiedostamattomia arviointivirheitä, vai synnyttävätkö algoritmiset järjestelmät uudenlaista eriarvoisuutta työnhakijoiden välille.

Laukkarisen tutkimus pureutuu kysymyksiin rekrytoinnista digitalisaation ja algoritmien aikakaudella erityisesti sosiaalisten siteiden ja kontaktien näkökulmasta. Näkökulma on osuva. Rekrytoinnissa on aina ollut merkitystä sillä, "kuka tuntee kenet" ja "mitä työnhaun osapuolet toisistaan tietävät". Algoritmisen kuratoinnin aikakaudella keskeisin kysymys kenties kiteytyy näkyvyyteen ja löydetyksi tulemiseen.

Laukkarisen tutkimuksessa yhdistyy monimenetelmäinen empiirinen tutkimus ja pyrkimys tutkimuksen kohteena olevan ilmiön teoreettiseen ymmärrykseen. Tuloksinen kehitys erityisen tärkeä sija on Mark Granovetterin nä-

kemyksillä sosiaalisista verkostoista ja -suhteista. Erilaisten aineistojen, menetelmien ja näkökulmien yhdistäminen on perusteltua Laukkarisen tutkimuskohteen heterogeenisen luonteen ja siihen vaikuttavien toimijoiden erilaisten intressien takia.

Rekrytointi digitalisaation ja algoritmien aikakaudella on ajankohtainen ja tärkeä tutkimusaihe useasta syystä. Sosiaalisen median merkitys työelämässä, kuten yhteiskunnassa laajemminkin, on kasvanut. Yhä useampi myös hyödyntää sosiaalista mediaa työnhaussa. Avoimia kysymyksiä ja jatkotutkimustarpeita riittää. Esimerkiksi tekoälyn nopea kehitys saattaa muuttaa rekrytoinnin käytäntöjä enemmän kuin nykyiset järjestelmät, mutta emme vielä tiedä miten. Rekrytoinnin peruskysymykset kuitenkin säilyvät. Rekrytoinnissa työnantajan perustarve on turvata osaavan ja sopivan työvoiman saatavuus. Työnhakijan näkökulmasta tärkeää puolestaan on rekryointiprosessin oikeudenmukaisuus ja hakijoiden yhdenvertainen kohtelu. Laukkarisen väitöskirja tarjoaa runsaasti ajattelun eväitä näiden ja muiden rekrytointia koskevien kysymysten tutkimukselle ja käytännön kehittämiseksi.

Pasi Pyöriä